

ЩОДО ПОНЯТТЯ ЕЛЕКТРОННИЙ ДОКУМЕНТ В КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОВАДЖЕННІ

Боровик Людмила Андріївна

<https://orcid.org/0000-0002-8997-0577>

кандидат педагогічних наук, доцент,

член-кореспондент Міжнародної кадрової академії,

доцент кафедри кримінально-правових

та адміністративно-правових дисциплін

Міжнародного економіко-гуманітарного університету

імені академіка Степана Дем'янука

м. Рівне, Україна

Згідно норм КПК України електронний документ може бути різновидом документа або речового доказу. У зв'язку з відсутністю єдиного законодавчо-закріпленого терміну «електронного документа» в науці існує велика кількість варіантів як щодо самого терміну, так і визначень даного поняття.

Проведений нами аналіз чинного Кримінально процесуального кодексу України (далі – КПК України) [1], показав, що наразі законодавчого визначення поняття “електронних документів”, як доказів в межах кримінального провадження немає. Власне тому, вітчизняні вчені процесуалісти розглядають його через призму доктринального визначення. На даний час існує досить значна кількість. Втім, загальне визначення “електронних документів”, все ж таки міститься в межах Закону України “Про електронні документи та електронний документо-обіг” [2].

Так, відповідно до ст. 5 цього Закону, “електронний документ – документ, інформація в якому зафіксована у вигляді електронних даних, включаючи обов’язкові реквізити документа. Склад та порядок розміщення обов’язкових реквізитів електронних документів визначається законодавством. Електронний документ може бути створений, переданий, збережений і перетворений електронними засобами у візуальну форму. Візуальною формою подання електронного документа є відображення даних, які він містить, електронними засобами або на папері у формі, придатній для приймання його змісту людиною” [2].

Дане визначення, відображає загальне розуміння електронних документів як об’єкту правового захисту, втім воно не містить суттєвих ознак, що характеризують його як доказовий елемент. Тому, маємо

об'єктивну потребу у зверненні до доктринальних праць науковців, що висвітлювали у своїх працях таке поняття.

А.С. Запотоцький з цього приводу вважає, що «електронні документи» з'являються у кримінальному провадженні, так би мовити, в «готовому вигляді», а кримінальний процесуальний кодекс лише регламентує порядок їх збирання та дослідження, але не порядок складання. В той час, коли форма, обов'язкові реквізити та порядок складання протоколів, за результатами слідчих (розшукових) дій з метою дотримання достовірності доказів регламентовано у КПК України. Протоколи є завжди письмовими документами, які складені згідно з вимогами КПК України, тоді як «електронні документи» мають іншу форму [3, с. 9].

Провівши аналіз теоретичних позицій та законодавчий підхід, С.О. Ковальчук відзначив, що зміст електронних доказів складають фактичні дані, на підставі яких можуть бути встановлені факти й обставини, що мають значення для кримінального провадження і підлягають доказуванню, та які існують в електронно-цифровій формі. До таких доказів можуть належати шкідливі програми, віруси, програми, які були об'єктом протиправних дій, комп'ютерні сліди, кошти та інші цінності в електронній формі, електронні документи та інші. Такі докази створені та існують об'єктивно, незалежно від волі правоохоронних органів та суду, містять доказову інформацію та не містять ознак предметності [4, с. 121–122].

Д.М. Цехан використовує термін цифрові докази (“digital evidence”), який набув широкого застосування в наукових джерелах зарубіжних країн. Він вважає, що цифрову інформацію з урахуванням унікальних характеристик не може бути віднесено до жодної чинної класифікаційної групи. Під категорією «цифрового доказу» науковець визначає фактичні дані, які представлено в цифровій формі та зафіксовано на будь-якому типі носія, що стають доступними для сприйняття людиною після обробки електронними обчислювальними машинами та на підставі яких слідчий, прокурор, слідчий суддя і суд встановлює наявність чи відсутність фактів та обставин, які мають значення для кримінального провадження та підлягають доказуванню [5, с. 259].

Натомість Ю.Ю. Орлов та С.С. Чернявський пропонують законодавчо визначити самостійним джерелом доказів електронні відображення – цілісну систему відомостей та (або) комп'ютерних інструкцій в інформаційній мережі або на технічному носії, яка може бути використана як доказ факту чи обставин, що встановлюються під час кримінального провадження [6, с. 21].

Вітчизняний вчений Орлов Ю.Ю., приходять до висновку, що на відміну від «класичного» документа, «електронний документ» може не мати автора. Проте, створення «електронного документа» машиною відбувається внаслідок певних дій особи в інформаційній мережі (телефонування, перерахування грошей, відвідування сайтів тощо). Процес формування такого «документа» є подібним до процесу формування речового доказу, який містить сліди злочину: він формується природним (технічним) шляхом й незалежно від бажання людини, але внаслідок її дій [6, с. 15].

Отже, для того щоб сформулювати власне визначення електронних документів в кримінальному провадженні, спочатку розглянемо основні його ознаки: 1) вони є нестійкими, за певних обставин інформація в пам'яті пристрою може бути змінена або втрачена; 2) відомості, що закріплені в електронній формі; 3) використання спеціального програмного забезпечення та технічних засобів для візуалізації; 4) можуть як бути створені людиною, так і бути результатом функціонування інформаційної системи; 5) потребують специфічного порядку збирання, перевірки й оцінки тощо.

Завдяки ознакам електронних документів в кримінальному провадженні можна запропонувати наступне визначення електронних документів в кримінальному провадженні – це закріплений в електронній формі різновид документа або речового доказу який обов'язкового підлягає доказуванню в межах кримінального провадження.

Література:

1. Кримінальний процесуальний кодекс України: Закон України від 13.04.2012 № 4651-VI URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/4651-17>

2. Про електронні документи та електронний документообіг: Закон України від 22.05.2003 № 851-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/851-15>

3. Запотоцький А. П. Документи як процесуальні джерела доказів у кримінальному судочинстві : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.09. Київ. 2009. 26 с.

4. Ковальчук С. О. Вчення про речові докази у кримінальному процесі: теоретико-правові та практичні основи: дис. ... д-ра юрид. наук: 12.00.09/ Національний університет «Одеська юридична академія». Одеса, 2018. 626 с.

5. Цехан Д. М. Цифрові докази: поняття, особливості та місце у системі доказування. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Юриспруденція*. 2013. Вип. 5. С. 256–260.

6. Орлов Ю. Ю., Чернявський С. С. Електронне відображення як джерело доказів у кримінальному провадженні. *Юридичний часопис Національної академії внутрішніх справ*. 2017. № 1(13). С. 12–24

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-544-3-6>

ДЕКЛАРУВАННЯ ТА ПУБЛІЧНІ ЗАКУПІВЛІ: ПОТЕНЦІЙНІ КОРУПЦІЙНІ РИЗИКИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Брянкін Андрій Сергійович

курсант 4 курсу першого (бакалаврського) рівня вищої освіти

Військово-юридичного інституту

Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

м. Харків, Україна

Пашенко Євген Миколайович

старший викладач кафедри

Військово-юридичного інституту

Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

м. Харків, Україна

Введення правового режиму воєнного стану на тлі широко-масштабної збройної агресії російської федерації проти України значно підвищило потенційні корупційні ризики в середині держави, що пропорційно впливатимуть на обороноздатність держави в разі несвоєчасного їх припинення та попередження. Одночасно з цим зросла нетерпимість українських громадян до корупційних проявів чи їх потенційного існування в сфері закупівель, де переважна більшість відповідальних осіб є державними службовими особами. Так соціальні опитування вказують, що 92% респондентів вважають корупцію серйозною національною проблемою, нетерпимість корупції зросла до 54% у 2024 році (порівнюючи з 37% у 2015 році), а готовність протистояти корупційним проявам зросла до 49% у 2024 році (порівнюючи з 26% у 2021 році) [1]. Питання прозорості та доброчесності стають ключовими для довіри суспільства та міжнародних партнерів до державного сектору, що є необхідною складовою у питаннях підтримання обороноздатності, партнерської підтримки й допомоги у всіх сферах забезпечення безпеки.

Окремі дослідники в галузі доброчесності наголошують, що на тлі воєнних дій в Україні проявляється значна кількість форм корупції, які